

Λόγος στη Θεόσωμη Ταφή του Κυρίου και Σωτήρος μας Ιησού Χριστού, και στον Ιωσήφ από την Αριμαθαία (Άγιος Επιφάνιος Κύπρου)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 17 Απριλίου, 2020

Α΄. Τι 'ναι τούτο; Σιωπή βαθιά σήμερα στη γη. Σιωπή βαθιά και ησυχία βαθιά. Σιωπή βαθιά, γιατί ο Βασιλιάς κοιμάται. Η γη φοβήθηκε και ησύχασε, γιατί ο Θεός με το σώμα κοιμήθηκε κι εκείνους που αιώνες κοιμόνταν ανέστησε. Ο Θεός με το σώμα πέθανε και ο άδης τρόμαξε. Ο Θεός για λίγο κοιμήθηκε κι αυτούς που βρίσκονταν στον άδη ξύπνησε.

Β΄. Πού είναι τώρα πια, παράνομοι, οι πριν από λίγο ταραχές και οι φωνές και οι θόρυβοι ενάντια στο Χριστό; Πού είναι οι στρατιώτες και τ' αποσπάσματα και οι φάλαγγες και τα όπλα και τα δόρατα; Πού είναι οι βασιλείς κι οι ιερείς κι οι δικαστές οι καταδικασμένοι; Πού είναι οι δαυλοί και τα μαχαίρια και τ' ανάκατα ξεφωνητά; Πού είναι οι όχλοι και η λύσσα και η άξεστη φρουρά; Στ' αλήθεια, ναι, (χάθηκαν). Γιατί, ναι, στ' αλήθεια οι όχλοι έκαναν σχέδια ανόητα[1] και μάταια· ανόητα, οπωσδήποτε όμως και μάταια. Έπεσαν με ορμή πάνω στ' αγκωνάρι, το Χριστό,[2] μα οι ίδιοι συντρίφτηκαν. Ρίχτηκαν με μανία πάνω στη στέρεη πέτρα, μα τα κύματά τους διαλύθηκαν σ' αφρούς. Χτύπησαν πάνω στ' ανίκητο αμόνι, κι ο ίδιοι κατατσακίστηκαν. Ύψωσαν πάνω στο ξύλο (του Σταυρού) την πέτρα της ζωής, κι αυτή κύλησε και τους θανάτωσε. Έδεσαν τον πανίσχυρο Σαμψών, τον Ήλιο Θεό, Αυτός όμως λύνοντας τα πανάρχαια δεσμά, τους εχθρούς και τους παράνομους εξόντωσε.[3] Έδυσε ο Θεός, ο Ήλιος Χριστός, κάτω απ' τη γη και τύλιξε τους Ιουδαίους με πηχτό σκοτάδι.

Γ΄. Σήμερα σώζονται αυτοί που ζουν πάνω στη γη κι εκείνοι που αιώνες τώρα βρίσκονται κάτω απ' τη γη. Σήμερα σώζεται όλος ο κόσμος, και ο ορατός και ο αόρατος. Διπλή είναι σήμερα η παρουσία του Κυρίου, διπλή η σωτηρία, διπλή η φιλανθρωπία, διπλή η κατάβαση μαζί και συγκατάβαση, διπλή η επίσκεψη στους ανθρώπους. Από τον ουρανό στη γη κι από τη γη στα κάτω απ' τη γη κατεβαίνει ο Χριστός. Οι πύλες του άδη ανοίγονται. Όσοι κοιμάστε απ' τους πανάρχαιους αιώνες, χαρείτε! Όσοι βρίσκεστε στο σκοτάδι, στον τόπο που τον σκιάζει ο θάνατος, υποδεχτείτε το δυνατό Φως![4] Ανάμεσα στους δούλους έρχεται ο Κύριος. Ανάμεσα στους νεκρούς ο Θεός. Ανάμεσα στους θνητούς η ζωή. Ανάμεσα στους ενόχους ο αθώς. Ανάμεσα στους βυθισμένους στο σκοτάδι το ανέσπερο Φως. Ανάμεσα στους αιχμαλώτους ο ελευθερωτής. Ανάμεσα σ' αυτούς που βρίσκονται στα καταχθόνια, Εκείνος που βρίσκεται πάνω απ' τους ουρανούς. Ο Χριστός ήρθε στη γη, το

πιστέψαμε. Ο Χριστός κατέβηκε στους νεκρούς. Ας κατεβούμε μαζί Του. Ας δούμε και τα μυστήρια που έγιναν εκεί. Ας γνωρίσουμε του κρυμμένου Θεού τα κρυμμένα κάτω απ' τη γη θαυμαστά έργα. Ας μάθουμε, πώς φανερώθηκε το κήρυγμα και στους κατοίκους του άδη.

Δ'. Τι έγινε λοιπόν; Με την εμφάνισή Του στον άδη ο Θεός τους έσωσε όλους χωρίς εξαίρεση; Όχι, βέβαια, αλλά κι εκεί όσους πίστεψαν. Χθες φανερώθηκε η σωτηρία, σήμερα η εξουσία· χθες η αδυναμία, σήμερα η κυριαρχία· χθες η ανθρώπινη φύση, σήμερα η θεϊκή. Χθες Τον χτυπούσαν, σήμερα χτυπάει την κατοικία του άδη με την αστραπή της θεότητας· χθες Τον έδεναν, σήμερα σφιχτοδένει τον τύραννο (διάβολο) με άλυτα δεσμά· χθες Τον καταδίκάζαν, σήμερα χαρίζει ελευθερία στους καταδίκους· χθες ο υπηρέτες του Πιλάτου Τον περιγελούσαν, σήμερα οι πορτάρηδες του άδη Τον είδαν κι έφριξαν.

Ε'. Άκουσε όμως το πάθος του Χριστού, που ξεπερνάει τη δύναμη του λόγου. Άκουσε και ύμνησε. Άκουσε και δόξασε. Άκουσε και κήρυξε του Θεού τα μεγάλα θαύματα – πώς ο (μωσαϊκός) νόμος υποχωρεί, πώς η χάρη ανθίζει, πώς οι τύποι ξεπερνιούνται, πώς η αλήθεια διαλαλείται, πώς οι σκιές διαβαίνουν, πώς ο Ήλιος γεμίζει την οικουμένη, πώς η Παλαιά Διαθήκη γερνάει, πώς η Καινή επισφραγίζεται, πώς τα παλιά πέρασαν και τα καινούργια ξεπρόβαλαν.[5]

ΣΤ'. Δύο λαοί βρίσκονταν στα Ιεροσόλυμα τον καιρό του πάθους του Χριστού, ο ιουδαϊκός και ο ειδωλολατρικός, δύο βασιλείς, ο Πιλάτος και ο Ηρώδης, και δύο αρχιερείς, ο Άννας και ο Καϊάφας, για να γιορταστούν μαζί τα δύο Πάσχα, το εβραϊκό, που έπαυε, και το χριστιανικό, που άρχιζε. Δύο θυσίες γίνονταν το ίδιο δειλινό, αφού και δύο σωτηρίες συντελούνταν, των ζωντανών δηλαδή και των νεκρών. Από τη μια οι Ιουδαίοι έδεναν τον θείο Αμνό για να Τον σφάξουν,[6] κι από την άλλη οι ειδωλολάτρες γνώριζαν το Θεό σαρκωμένο. Οι πρώτοι είχαν γυρισμένα τα μάτια τους στη σκιά, ενώ οι δεύτεροι πρόστρεχαν στον Ήλιο Θεό. Οι πρώτοι, δένοντας το Χριστό, Τον έδιωχναν, ενώ οι δεύτεροι Τον υποδέχονταν πρόθυμα. Οι πρώτοι πρόσφεραν θυσία ζώου, ενώ οι δεύτεροι πρόσφεραν θυσία το σώμα του σαρκωμένου Θεού. Και (γιορτάζοντας το Πάσχα) οι Ιουδαίοι ξαναθυμόντουσαν τη διάβασή τους από την Αίγυπτο, ενώ οι ειδωλολάτρες προμηνούσαν τη λύτρωση απ' την πλάνη.

Ζ'. Κι αυτά πού γίνονταν; Στη Σιών, την πόλη του μεγάλου Βασιλιά.[7] Εκεί πραγματοποίησε τη σωτηρία μας, καταμεσίς της γης,[8] ο Ιησούς, ο Υιός του Θεού, που φανερώθηκε ανάμεσα σε δυο ζώα, (το βόδι και το γαϊδούρι),[9] ανάμεσα στον Πατέρα και το Πνεύμα, τις δυο ζωντανές Υπάρξεις. Αυτός είναι που γίνεται γνωστός σαν ζωή, απ' τη ζωή γεννημένος και της ζωής χορηγός. Αυτός είναι που γεννιέται στη φάτνη ανάμεσα σ' αγγέλους και ανθρώπους. Αυτός είναι που βρίσκεται ανάμεσα στους δυο λαούς (και τους ενώνει) σαν αγκωνάρι.[10] Αυτός είναι που προφητεύεται

μέσ' από το νόμο και τους προφήτες. Αυτός είναι που εμφανίζεται ανάμεσα στο Μωυσή και τον Ηλία πάνω στο όρος (Θαβώρ).[11] Αυτός είναι που, ανάμεσα στους δυο ληστές, αναγνωρίζεται σαν Θεός απ' τον ευγνώμονα ληστή.[12] Αυτός είναι που, ανάμεσα στην τωρινή και τη μελλοντική ζωή, κάθεται σαν Κριτής αιώνιος. Αυτός είναι που παρουσιάζεται σήμερα ανάμεσα στους ζωντανούς και τους νεκρούς, χαρίζοντας διπλή ζωή και σωτηρία· διπλή, ξαναλέω, ζωή, διπλή γέννηση μαζί και αναγέννηση. Άκου, λοιπόν, της διπλής γεννήσεως του Χριστού τα γεγονότα και χειροκρότησε τα θαύματα.

Η'. Άγγελος έφερε στη Μαρία την ευχάριστη είδηση της γεννήσεως του Χριστού από τη μήτρα της.[13] άγγελος έφερε και στη Μαγδαληνή Μαρία το χαρμόσυνο άγγελμα της φορικής αναγεννήσεώς Του από τον τάφο.[14] Νύχτα ο Χριστός στη Βηθλεέμ γεννιέται.[15] νύχτα πάλι στη Σιών απ' τους νεκρούς ξαναγεννιέται. Πέτρινη σπηλιά είναι ο τόπος, όπου ο Χριστός γεννιέται· πέτρινη πάλι σπηλιά είναι ο τόπος, όπου ο Χριστός ξαναγεννιέται.[16] Σπάργανα στη γέννηση καταδέχεται.[17] με σπάργανα κι εδώ τυλίγεται.[18] Σμύρνα δέχεται, όταν γεννιέται.[19] σμύρνα και αλόη καταδέχεται και όταν ενταφιάζεται.[20] Εκεί ο Ιωσήφ άντρας της Μαρίας ονομάζεται, αν και δεν ήταν άντρας της.[21] εδώ ο Ιωσήφ από την Αριμαθαία κηδευτής της ζωής μας αναδειχνεται.[22] Στη Βηθλεέμ και σε φάτνη γεννιέται.[23] αλλά και στον τάφο σαν σε φάτνη ξαναγεννιέται. Πρώτοι απ' όλους ποιμένες αναγγέλλουν το χαρμόσυνο μήνυμα της γεννήσεως του Χριστού.[24] αλλά και πρώτοι απ' όλους ποιμένες, του Χριστού οι μαθητές, αναγγέλλουν την ευχάριστη είδηση της αναγεννήσεώς Του απ' τους νεκρούς.[25] Εκεί ο άγγελος φώναξε στην παρθένο: «Χαίρε!».[26] εδώ ο Άγγελος της μεγάλης βουλής (του Θεού),[27] ο Χριστός, έκραξε στις γυναίκες: «Χαίρετε!».[28] Στην πρώτη Του γέννηση ο Χριστός, ύστερ' από σαράντα μέρες, μπήκε στην επίγεια Ιερουσαλήμ, στο ναό, και πρόσφερε σαν πρωτότοκος στο Θεό ένα ζευγάρι τρυγόνια.[29] αλλά και στην αναγέννησή Του απ' τους νεκρούς, ύστερ' από σαράντα μέρες,[30] ανέβηκε στην ουράνια Ιερουσαλήμ, που (σαν Θεός) δεν την είχε αποχωριστεί, στα πραγματικά Άγια των Αγίων,[31] σαν άφθαρτος πρωταναστημένος απ' τους νεκρούς,[32] και πρόσφερε στο Θεό και Πατέρα, σαν δυο πάναγνα τρυγόνια, τη δική μας ψυχή και τη δική μας σάρκα. Και εκεί με τρόπο απερίγραπτο Τον υποδέχτηκε στους κόλπους Του, σαν άλλος Συμεών στην αγκαλιά του, ο Παλαιός των ημερών[33] Θεός και Πατέρας. Αν όμως τούτα τ' ακούς σαν μύθους και δεν τα πιστεύεις, σε κατηγορούν οι απαραβίαστες σφραγίδες του δεσποτικού μνήματος της αναγεννήσεως του Χριστού.[34] Γιατί, όπως ο Χριστός γεννήθηκε από Παρθένο, αφήνοντας σφραγισμένες τις κλειδαριές της παρθενίας, που τις έχουν φυσιολογικά όλες οι γυναίκες και τις ανοίγει η μητρότητα, έτσι ακριβώς ο Χριστός και αναγεννήθηκε από τους νεκρούς, χωρίς ν' ανοίξουν οι σφραγίδες του τάφου. Αλλά πώς και πότε και από ποιους ενταφιάζεται ο Χριστός, η ζωή; Ας ακούσουμε τι λένε τα ιερά γράμματα.

Θ'. «Κατά το σούρουπο», λέει (η Γραφή), «ήρθε ένας άνθρωπος πλούσιος, που τον

έλεγαν Ιωσήφ. Αυτός τόλμησε να παρουσιαστεί στον Πιλάτο και να του ζητήσει το σώμα του Ιησού».[35] Παρουσιάστηκε θνητός σε θνητό, ζητώντας να παραλάβει το Θεό των θνητών! Ζητάει ο πηλός απ' τον πηλό να πάρει των όλων τον Πλάστη! Ζητάει το χορτάρι απ' το χορτάρι να πάρει την ουράνια φωτιά! Ζητάει η σταγόνα η τιποτένια από σταγόνα τιποτένια να πάρει τον ωκεανό! Ποιος το είδε, ποιος τ' άκουσε ποτέ; Άνθρωπος σε άνθρωπο χαρίζει των ανθρώπων το Δημιουργό! Άδικος σε δίκαιο υπόσχεται να προσφέρει τον Κανόνα και το Νόμο! Δικαστής άδικος το Δικαστή των δικαστών σαν κατάδικο επιτρέπει να θάψουν!

Γ'. «Κατά το σούρουπο», λοιπόν, «ήρθε ένας άνθρωπος πλούσιος, που τον έλεγαν Ιωσήφ». Πραγματικά πλούσιος, αφού πήρε ολόκληρη τη σύνθετη του Κυρίου υπόσταση. Αληθινά πλούσιος, αφού πήρε απ' τον Πιλάτο τη διπλή του Χριστό ουσία. Σίγουρα πλούσιος, αφού αξιώθηκε να πάρει το ανεκτίμητο μαργαριτάρι.[36] Αναμφίβολα πλούσιος, αφού βάσταξε το γεμάτο με το θησαυρό της θεότητας πουγγί. Και πώς να μην είναι πλούσιος αυτός, που απόκτησε του κόσμου τη ζωή και σωτηρία; Πώς να μην είναι πλούσιος ο Ιωσήφ, αφού δέχτηκε σαν δώρο Αυτόν που όλους τους τρέφει και όλα τα διαφεντεύει; «Κατά το σούρουπο». Επομένως είχε πια δύσει στον άδη ο Ήλιος της δικαιοσύνης.[37] Γι' αυτό «ήρθε ένας άνθρωπος πλούσιος από την Αριμαθαία, που τον έλεγαν Ιωσήφ και που (ως τότε) κρυβόταν, γιατί φοβόταν τους Ιουδαίους. Ήρθε επίσης και ο Νικόδημος, αυτός που είχε πάει κάποια νύχτα να συναντήσει τον Ιησού».[38]

ΙΑ'. Μυστήρια των μυστηρίων απόκρυφα! Δυο κρυφοί μαθητές έρχονται να κρύψουν σε τάφο τον Ιησού, διδάσκοντας με τη δική τους απόκρυψη το κρυμμένο στον άδη μυστήριο του κρυμμένου στη σάρκα Θεού. Και ξεπερνούσαν ο ένας τον άλλο στη διάθεση για το Χριστό - ο Νικόδημος από τη μια γενναιόδωρος στη σμύρνα και την αλόη, κι ο Ιωσήφ από την άλλη αξιέπαινος για την τόλμη και του θάρρος του απέναντι στον Πιλάτο. Αυτός δηλαδή, διώχνοντας κάθε φόβο, παρουσιάστηκε με τόλμη στον Πιλάτο και ζήτησε το σώμα του Ιησού. Και όταν παρουσιάστηκε, φέρθηκε με πολλή εξυπνάδα, για να πετύχει το σκοπό του. Έτσι, δεν χρησιμοποίησε μπροστά στον Πιλάτο περίτεχνες και μεγαλόπρεπες εκφράσεις, για να μην τον εξοργίσει και χάσει αυτό που ζητούσε. Ούτε πάλι του είπε, «Δώσ' μου το σώμα του Ιησού, που πριν από λίγο σκοτείνιασε τον ήλιο κι έσπασε τις ταφόπετρες κι έσεισε τη γη κι άνοιξε τα μνήματα κι έσκισε το καταπέτασμα του ναού».[39] Τίποτα τέτοιο δεν είπε στον Πιλάτο.

ΙΒ'. Αλλά τι του είπε; «Κάτι ασήμαντο, κάτι που όλοι το θεωρούν μικρό ήρθα να σου ζητήσω, άρχοντά μου. Δώσ' μου να θάψω το νεκρό σώμα Εκείνου που καταδίκασες (σε θάνατο), του Ιησού του Ναζωραίου, του Ιησού του φτωχού, του Ιησού του άστεγου, του Ιησού του γυμνού, του Ιησού του περιφρονημένου, του Ιησού του γιου ενός μαραγκού, του Ιησού του δέσμιου, του Ιησού του παρατημένου στο ύπαιθρο, του Ιησού του ξένου και αγνώριστου ανάμεσα στους ξένους και καταφρονημένου και,

κοντά σ' όλα αυτά, κρεμασμένου (στο Σταυρό). Δώσ' μου τούτον τον ξένο, γιατί τι σου χρειάζεται πια το σώμα Του; Δώσ' μου τούτον τον ξένο, γιατί από μακρινή χώρα ήρθε εδώ, για να σώσει τον ξένο (: τον αποξενωμένο απ' το Θεό και ξενιτεμένο απ' την ουράνια πατρίδα του ανθρώπου). Δώσ' μου τούτον τον ξένο, γιατί κατέβηκε στη σκοτεινή γη για ν' ανεβάσει τον ξένο. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, γιατί Αυτός μόνο είναι πραγματικά ξένος. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που τη χώρα Του δεν τη γνωρίζουμε εμείς οι ξένοι. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που τον Πατέρα Του δεν ξέρουμε εμείς οι ξένοι. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που τον τόπο και τη γέννηση και τη βιοτή Του αγνοούμε εμείς οι ξένοι. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που έζησε στα ξένα ζωή και βιοτή παράξενη. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που δεν έχει εδώ πού να γείρει το κεφάλι.[40] Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που σαν ξένος γεννήθηκε άστεγος στα ξένα και σε φάτνη. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που απ' τη φάτνη ακόμα έφυγε σαν ξένος (για να σωθεί) απ' τον Ηρώδη.[41] Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που απ' τα σπάργανα ακόμα ξενητεύτηκε στην Αίγυπτο. Δώσ' μου τούτον τον ξένο, που μήτε πόλη, μήτε χωριό, μήτε σπίτι, μήτε τόπο να μείνει, μήτε συγγενή έχει, αλλά σε ξένη χώρα κατοίκησε, αν και τα πάντα κατέχει.[42] Δώσ' μου, άρχοντά μου, τούτον τον γυμνό πάνω στο ξύλο (του Σταυρού), για να σκεπάσω Αυτόν που σκέπασε τη γύμνια της δικής μου φύσης. Δώσ' μου τούτον τον νεκρό μαζί και Θεό, για να καλύψω Αυτόν που κάλυψε τις δικές μου ανομίες. Δώσ' μου τούτον τον νεκρό, για να θάψω Αυτόν που έθαψε στον Ιορδάνη τη δική μου αμαρτία.[43] Για έναν νεκρό σε παρακαλώ, που αδικήθηκε απ' όλους, που προδόθηκε από μαθητή,[44] που εγκαταλείφθηκε από φίλους,[45] που διώχθηκε από αδελφούς, που χαστουκίστηκε από δούλο.[46] Για έναν νεκρό σε εκλιπαρώ, καταδικασμένο[47] απ' αυτούς που ο ίδιος ελευθέρωσε απ' τη σκλαβιά,[48] ποτισμένο ξύδι[49] απ' αυτούς που ο ίδιος έθρεψε, πληγωμένο απ' αυτούς που ο ίδιος γιάτρεψε, παρατημένο απ' τους μαθητές Του[50] και στερημένο την ίδια τη μάνα Του. Για έναν νεκρό σε ικετεύω, άρχοντά μου, Αυτόν τον άστεγο που κρέμεται στο ξύλο (του Σταυρού).[51] Γιατί δεν έχει κανένα να Του συμπαρασταθεί πάνω στη γη, ούτε πατέρα, ούτε φίλο, ούτε μαθητή, ούτε συγγενή, ούτε κάποιον για να Τον θάψει. Μόνος είναι του μόνου Πατέρα μονογενής Υιός, Θεός στον κόσμο, κι άλλος κανένας».

ΙΓ'. Τέτοια λόγια είπε ο Ιωσήφ στον Πιλάτο. Και ο ηγεμόνας πρόσταξε να του δοθεί το πανάγιο σώμα του Ιησού.[52] Ήρθε, λοιπόν, στο Γολγοθά, κατέβασε τον σαρκωμένο Θεό απ' το Σταυρό και ξάπλωσε πάνω στο χώμα[53] γυμνό το σώμα όχι απλού ανθρώπου, μα του Θεού! Και βλέπει κανείς να κείτεται κάτω Αυτόν που όλους τους τράβηξε πάνω.[54] και μένει για λίγο χωρίς πνοή Αυτός που είναι όλων η ζωή και η πνοή.[55] και φαίνεται αόμματος Αυτός που δημιούργησε τα πολυόμματα (Χερουβείμ)· και κείτεται ξαπλωμένος Αυτός που είναι όλων η ανάσταση.[56] και νεκρώνεται ο σαρκωμένος Θεός, Αυτός που τους νεκρούς ανασταίνει· και σωπαίνει για λίγο σωματικά η βροντή του Θεού Λόγου· και σηκώνεται απ' ανθρώπινα χέρια Αυτός που μες στη χούφτα Του κρατάει τη γη!

ΙΔ΄. Άραγε, Ιωσήφ, ζητώντας Τον και παίρνοντας Τον, ξέρεις τάχα Ποιον πήρες; Άραγε, πλησιάζοντας στο Σταυρό και κατεβάζοντας τον Ιησού, ξέρεις τάχα Ποιον βάσταξες; Αν πραγματικά ξέρεις Ποιον κρατάς, τώρα έχεις γίνει πλούσιος! Γιατί πώς αλλιώς κάνεις τούτη τη θεόσωμη και τόσο φρικτή κηδεία; Αξιέπαινος είναι ο πόθος σου, μα πιο αξιέπαινη της ψυχής σου η διάθεση. Δεν τρέμεις, άραγε, καθώς σηκώνεις στα χέρια σου Αυτόν που τρέμουν τα Χερουβείμ; Με πόσο φόβο, αλήθεια, βγάζεις από το θεϊκό αυτό σώμα το λίγο ρούχο που το σκεπάζει; Και με πόση ευλάβεια, βέβαια, χαμηλώνεις τα μάτια σου, καθώς τρομάζεις ν' ατενίσεις τη σωματική φύση του υπερφυσικού Θεού; Πες μου, Ιωσήφ, θάβεις άραγε, και προς την ανατολή στραμμένο τον νεκρό, που είναι η Ανατολή των ανατολών;[57] Σφαλίζεις, άραγε, με τα δάχτυλά σου, όπως κάνουμε στους νεκρούς, και τα μάτια του Ιησού, που με τ' άχραντο δάχτυλό Του άνοιξε τα μάτια του τυφλού;[58] Κλείνεις, άραγε, και το στόμα Εκείνου, που άνοιξε το στόμα του κωφάλαλου;[59] Λυγίζεις, άραγε, και τα χέρια Εκείνου, που τέντωσε τα παράλυτα χέρια;[60] Μήπως και τα πόδια δένεις, όπως κάνουμε στους νεκρούς, Εκείνου που έκανε να βαδίζουν τα παράλυτα πόδια;[61] Σηκώνεις, άραγε, και πάνω σε νεκροκρέβατο Εκείνον, που πρόσταξε τον παράλυτο, «Πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα».[62] Αδειάζεις, άραγε, και μύρα[63] πάνω σ' Εκείνον που, σαν ουράνιο μύρο, άδειασε τον εαυτό Του[64] και ανακαίνισε τον κόσμο; Τολμάς, άραγε, να σκουπίσεις και τη θεόσωμη εκείνη πλευρά, την αιματοστάλαχτη ακόμα, του Ιησού,[65] που γιάτρεψε τη γυναίκα με την αιμορραγία;[66] Πλένεις, άραγε, και με νερό το σώμα του Θεού, που όλους τους ξέπλυσε και σ' όλους χάρισε την κάθαρση (από τις αμαρτίες); Και τι λαμπάδες ανάβεις, άραγε, μπροστά στο Φως το αληθινό, που φωτίζει κάθε άνθρωπο;[67] Και ποιους επιτάφιους ύμνους ψάλλεις σ' Εκείνον, που ακατάπαυστα υμνείται απ' όλη την ουράνια στρατιά των αγγέλων;[68] Χύνεις, άραγε, και δάκρυα για τον νεκρό Εκείνον,[69] που δάκρυσε για τον νεκρό Λάζαρο και τον ανέστησε τέσσερις μέρες μετά το θάνατό του;[70] Και σε θρήνους, άραγε, ξεσπάς για Κείνον, που έδωσε σ' όλους τη χαρά και σταμάτησε της Εύας τη λύπη;

ΙΕ΄. Όμως, Ιωσήφ, μακαρίζω τα χέρια σου, που περιποιήθηκαν και ψηλάφησαν τα θεόσωμα χέρια και πόδια του Ιησού, αιματοβρεχτα ακόμα. Μακαρίζω τα χέρια σου, που άγγιξαν την αιματοστάλαχτη πλευρά του Θεού πριν απ' το Θωμά, τον άπιστο πιστό με την αξιέπαινη περιέργεια.[71] Μακαρίζω το στόμα σου, που χόρτασε αχόρταγα και ενώθηκε με το στόμα του Ιησού, γεμίζοντας απ' αυτό με Πνεύμα Άγιο. Μακαρίζω τα μάτια σου, που πλησίασαν τα μάτια του Ιησού και πήραν απ' αυτά το φως το αληθινό.[72] Μακαρίζω το πρόσωπό σου, που ζύγωσε στο πρόσωπο του Θεού. Μακαρίζω τους ώμους σου, που βάσταξαν Αυτόν που όλα τα βαστάζει. Μακαρίζω το κεφάλι σου, που το σίμωσε η κεφαλή των όλων.[73] Μακαρίζω τον Ιωσήφ και το Νικόδημο· γιατί έγιναν Χερουβείμ μπροστά στα Χερουβείμ, σηκώνοντας και μεταφέροντας πάνω τους το Θεό.[74] γιατί έγιναν υπηρέτες του Θεού μπροστά στα εξαπτέρυγα (Σεραφείμ),[75] σκεπάζοντας και τιμώντας τον Κύριο όχι με φτερά, αλλά με σεντόνια. Αυτόν που τρέμουν τα Χερουβείμ, ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος Τον σηκώνουν πάνω στους ώμους και Τον μεταφέρουν μαζί μ' όλα τα κατάπληκτα

τάγματα των ασωμάτων αγγέλων.

ΙΣΤ΄. Αφού, λοιπόν, ήρθαν ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος, έτρεξε μαζί τους και όλος ο χορός των αγγέλων του Θεού. Φτάνουν πρώτα τα Χερουβείμ, τρέχουν από κοντά τα Σεραφείμ, βαστάζουν και οι Θρόνοι, σκεπάζουν τα εξαπτέρυγα, ξαφνιάζονται τα πολυόμματα, καλύπτουν οι Δυνάμεις, ψάλλουν οι Αρχές, τρέμουν οι Τάξεις, σαστίζουν όλες οι στρατιές των ουράνιων ταγμάτων, που, γεμάτες θάμπος και απορία, ρωτάνε μεταξύ τους: «Τι είναι τούτο το μεγάλο και παράδοξο και ακατάληπτο θέαμα; Αυτόν που εμείς, οι ασώματοι, δεν μπορούμε να δούμε στον ουρανό, σαν Θεό φρικτό, τον βλέπουν στη γη οι άνθρωποι σαν άνθρωπο γυμνό και νεκρό!».

ΙΖ΄. Αυτόν, που μπροστά Του τα Χερουβείμ στέκονται ευλαβικά, ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος κηδεύουν θαρρετά. Πώς κατέβηκε Αυτός που δεν άφησε τα ουράνια; Πώς βγήκε έξω Αυτός που είναι μέσα; Πώς ήρθε στη γη Αυτός που γεμίζει το σύμπαν;[76] Πώς γυμνώθηκε Αυτός που όλους τους φόρεσε; Πώς βρέθηκε μαζί με τη μητέρα Του στη γη αδιάκοπα σαν αληθινός άνθρωπος Αυτός που βρίσκεται μαζί με τον Πατέρα Του στον ουρανό αδιάκοπα σαν Θεός; Πώς εμφανίστηκε στους ανθρώπους σαν άνθρωπος και συνάμα Θεός φιλόανθρωπος Αυτός που ποτέ ως τώρα δεν φανερώθηκε σ' εμάς;

ΙΗ΄. Πώς ο αόρατος έγινε ορατός;[77] Πώς ο άυλος σαρκώθηκε; Πώς ο απαθής έπαθε; Πώς ο Κριτής[78] παρουσιάστηκε σε κριτήριο;[79] Πώς η ζωή[80] γεύτηκε θάνατο;[81] Πώς ο αχώρητος χωράει σε τάφο; Πώς κατοικεί στο μνήμα Αυτός που δεν άφησε την αγκαλιά του Πατέρα Του;[82] Πώς περνάει απ' την πύλη της σπηλιάς Αυτός που άνοιξε τις πύλες των ουρανών,[83] Αυτός που δεν έσπασε τις πύλες της Παρθένου, έκανε όμως συντρίμια τις πύλες του άδη;[84][85] Αυτός που εμφανίστηκε στο Θωμά χωρίς ν' ανοίξει τις πύλες (του σπιτιού),[86] άνοιξε όμως στους ανθρώπους τις πύλες της βασιλείας Του, ενώ τις πύλες και τις σφραγίδες του τάφου[87] τις αφήνει κλειστές; Πώς λογαριάζεται με τους νεκρούς Αυτός που είν' ελεύθερος ανάμεσά τους;[88] Πώς το Φως το ανέσπερο έρχεται σε τόπο σκοτεινό, που τον σκιάζει ο θάνατος; Πού πηγαίνει; Πού κατεβαίνει Αυτός, που ο θάνατος δεν μπορεί να Τον κρατήσει;[89] Ποιος ο λόγος, ποιος ο τρόπος, ποιος ο σκοπός που κατεβαίνει στον άδη;[90] Μήπως κατεβαίνει για ν' ανεβάσει τον Αδάμ, τον κατάδικο και συνδούλο μας; Ναι! Πάει ν' αναζητήσει τον πρωτόπλαστο σαν πρόβατο χαμένο.[91] Θέλει, φυσικά, να επισκεφθεί κι αυτούς που κατοικούν μέσα στο σκοτάδι, στον τόπο που τον σκιάζει ο θάνατος.[92] Δίχως άλλο τον αιχμάλωτο Αδάμ και τη συναιχμάλωτή του Εύα[93] πάει να λυτρώσει απ' τις οδύνες[94] ο Θεός και γιος τους.

ΙΘ΄. Ας κατεβούμε, όμως, μαζί Του! Ας βιαστούμε! Ας χορέψουμε όλοι μαζί, ας χειροκροτήσουμε όλοι μαζί, ας σκιρτήσουμε όλοι μαζί! Ας Τον ακολουθήσουμε! Ας

Τον ανυμνήσουμε! Ας κάνουμε γρήγορα, βλέποντας τη συμφιλίωση του Θεού με τους ανθρώπους[95] και την απόλυση των καταδίκων από τον αγαθό Κύριο. Πορεύεται, βλέπετε, Αυτός, που απ' τη φύση Του είναι φιλόανθρωπος, για να ελευθερώσει με πολλή δύναμη και εξουσία τους φυλακισμένους από την αρχή των αιώνων, τους κλεισμένους στους τάφους[96] -που τους κατάπιε τυραννικά ο πικρός κι αχόρταγος θάνατος,[97] κλέβοντάς τους απ' το Θεό και σωριάζοντάς τους όλους μαζί- και, αφού τους ελευθερώσει, να τους βάλει μαζί μ' εκείνους που κατοικούν στον ουρανό. Εκεί είναι δέσμιος, πιο κάτω απ' όλους τους καταδίκους, ο Αδάμ, ο πρωτόπλαστος και πρωτογέννητος.[98] Εκεί είναι ο Άβελ, ο πρώτος νεκρός[99] και πρώτος δίκαιος ποιμένας,[100] τύπος της άδικης σφαγής του Ποιμένα Χριστού. Εκεί είναι ο Νώε,[101] ο τύπος του Χριστού, του δημιουργού της μεγάλης κιβωτού του Θεού, της Εκκλησίας, που με το περιστέρι,[102] το Άγιο Πνεύμα, έσωσε όλα τα άγρια έθνη από τον κατακλυσμό της ασέβειας και έδιωξε απ' αυτήν τον κόρακα,[103] τον ζοφερό διάβολο. Εκεί είναι ο Αβραάμ, του Χριστού ο πρόγονος και του γιου του ο θύτης, που πρόσφερε στο Θεό την τρισμακάριστη, με μαχαίρι μα και χωρίς μαχαίρι, με θάνατο μα και δίχως θάνατο, θυσία.[104] Εκεί κάτω είναι δέσμιος ο Ισαάκ, που, σαν τύπος του Χριστού (και της θυσίας Του), δέθηκε παλιά πάνω στη γη από τον Αβραάμ.[105] Εκεί κάτω είναι ο Ιακώβ καταλυπημένος, όπως καταλυπημένος ήταν πρωύτερα πάνω στη γη για το (χαμό του) Ιωσήφ.[106] Εκεί είναι ο Ιωσήφ φυλακισμένος, όπως φυλακίστηκε στην Αίγυπτο,[107] προτυπώνοντας το Χριστό, δεσμώτης και δεσπότης.[108] Εκεί κάτω, στα σκοτεινά, είναι ο Μωυσής, όπως κάποτε πάνω στη γη ήταν μέσα στο σκοτεινό καλάθι.[109] Εκεί κάτω, στο λάκκο του άδη, είναι ο Δανιήλ, όπως κάποτε πάνω στη γη ήταν μέσα στο λάκκο των λιονταριών.[110] Εκεί, στο λάκκο της φθοράς και του θανάτου, είναι ο Ιερεμίας, όπως κάποτε ήταν μέσα στο λάκκο του βορβόρου.[111] Εκεί, μέσα στο κήτος του κοσμοφάγου άδη, κείτεται ο Ιωνάς,[112] ο τύπος του αιώνιου[113] και προαιώνιου Ιωνά Χριστού, που ζει στους ατέλειωτους αιώνες. Εκεί είναι ο Δαβίδ, ο προπάτορας του Θεανθρώπου, ο σαρκικός πρόγονος του Χριστού.[114] Και τι λέω για το Δαβίδ και τον Ιωνά και το Σολομώντα; Εκεί, σαν μέσα σε σκοτεινή μήτρα[115] (όπως κάποτε έμβρυο μέσα στην κοιλιά της μητέρας του Ελισάβετ), είναι και ο μεγάλος Ιωάννης, ο ανώτερος απ' όλους τους προφήτες,[116] ο διπλός πρόδρομος και κήρυκας σε ζωντανούς και νεκρούς, ο σταλμένος απ' του Ηρώδη τη φυλακή στου άδη[117] τη φυλακή την πανανθρώπινη, και κηρύσσει από πριν το Χριστό σ' όλους όσοι έχουν πεθάνει εδώ και αιώνες, δίκαιοι και άδικοι.

Κ'. Από τον άδη, πάλι, όλοι οι προφήτες και οι δίκαιοι ικέτευαν μυστικά το Θεό με προσευχές ακατάπαυστες, ζητώντας λύτρωση απ' την ατέλειωτη εκείνη νύχτα, την πολυώδυνη, την καταθλιπτική, την εχθροκρατούμενη, τη ζοφερή και κατασκότεινη.[118] Και ο ένας έλεγε στο Θεό: “«Απ' την κοιλιά του άδη άκου την κραυγή της φωνής μου![119]»”. Ο άλλος: “«Απ' τα βάθη της καρδιάς μου έκραξα σ' Εσένα, Κύριε! Κύριε, άκου τη φωνή μου![120]»” Και άλλος: “«Φανέρωσε το πρόσωπό Σου και θα σωθούμε![121]»”. Και άλλος: “«Εσύ που κάθεσαι πάνω στον χερουβικό

θρόνο, φανερώσου![122]»". Και άλλος: "«Κίνησε την ακαταμάχητη δύναμή σου κι έλα να μας σώσεις![123]»". Και άλλος: "«Ας μας προφτάσει γρήγορα η ευσπλαχνία Σου, Κύριε![124]»". Και άλλος: "«Γλύτωσε την ψυχή μου απ' τα τρίςβαθα του άδη![125]»". Και άλλος: "«Κύριε, βγάλε απ' τον άδη την ψυχή μου![126]»". Και άλλος: "«Μην εγκαταλείψεις την ψυχή μου στον άδη![127]»". Και άλλος: "«Ας ανέβει η ζωή μου απ' τη φθορά σ' Εσένα, Κύριε και Θεέ μου![128]»".

ΚΑ΄. Ακούγοντας, λοιπόν, όλους αυτούς ο πολυεύσπλαχνος Θεός, ο Χριστός, έκρινε πως δεν ήταν δίκαιο να προσφέρει τη φιλανθρωπία Του μόνο σ' όσους έζησαν στην εποχή Του ή μετά απ' αυτήν, αλλά και σ' εκείνους που πριν από την ενανθρώπησή Του βρίσκονταν αιχμάλωτοι στον άδη κι έμεναν στο σκοτάδι και τη σκιά του θανάτου.[129] Γι' αυτό ο Θεός Λόγος επισκέφτηκε με έμψυχο σώμα τους ανθρώπους[130] που ζούσαν στη γη, ενώ φανερώθηκε με την ένθεη και άχραντη ψυχή Του, τη χωρισμένη από το σώμα όχι όμως κι απ' τη θεότητά Του, στις ψυχές που είχαν χωριστεί κι αυτές από το σώμα και βρίσκονταν στον άδη.

ΚΒ΄. Ας τρέξουμε, λοιπόν, νοερά κι ας πάμε ως τον άδη, για να δούμε πώς εκεί κάτω τότε με πανίσχυρη δύναμη νικάει ολοκληρωτικά τον τύραννο των σκλαβωμένων ψυχών και πώς με τη λάμψη Του αιχμαλωτίζει δίχως χέρια όλο του το στράτευμα, τις αθάνατες εκείνες φάλαγγες (των δαιμόνων), σηκώνοντας απ' τη μέση άυλες θύρες και τσακίζοντας με του Σταυρού το ξύλο άξυλες πύλες ο Χριστός, η θύρα,[131] και κομματιάζοντας με τα θεϊκά καρφιά τις αιώνιες αμπάρες[132] και λιώνοντας σαν το κερί με τα δεσμά των θεϊκών Του χεριών τις άλυτες αλυσίδες και τρυπώντας με τη λόγχη, που είχε τρυπήσει τη θεϊκή Του πλευρά, την άσαρκη καρδιά του τυράννου. Συντρίβει τη δύναμη των τόξων[133] του την ώρα που πάνω στο Σταυρό, σαν σε τόξο, τεντώνει τα θεϊκά Του χέρια. Γι' αυτό, αν σιωπηλά ακολουθήσεις το Χριστό, θα δεις τώρα που έδωσε τον τύραννο και που κρέμασε το κεφάλι του· πώς ξεθεμέλιωσε τη φυλακή και πώς έβγαλε τους φυλακισμένους· πώς ελευθέρωσε τον Αδάμ και πώς ανέστησε την Εύα· πώς γκρέμισε το μεσότοιχο[134] και πώς καταδίκασε τον φαρμακερό δράκοντα· πώς θανάτωσε το θάνατο και πώς έστησε τ' ανίκητα τρόπαια· πώς ολότελα έφθειρε τη φθορά και πώς αποκατέστησε τον άνθρωπο στο αρχικό του αξίωμα.

---

[1] Πρβλ. Ψαλμ. 2:1. Πράξ. 4:25.

[2] Πρβλ. Ησ. 8:14· 28:16. Ψαλμ. 117:22. Ρωμ. 9:32-33. Α΄ Πετρ. 2:6. Λουκ. 20:17-18.

[3] Πρβλ. Κριτ. 16:4-31

[4] Πρβλ. Ματθ. 4:16. Ησ. 9:2. Λουκ. 1:79.

[5] Πρβλ. Β΄ Κορ. 5:17.

[6] Πρβλ. Ησ. 53:7. Πραξ. 8:32.

[7] Πρβλ. Ψαλμ. 47:2. Ματθ. 5:35.

[8] Ψαλμ. 73:12.

[9] Πρβλ. Αββακ. 3:2.

[10] Βλ. παραπάνω σημ. 2.

[11] Ματθ. 17:3. Μαρκ. 9:4. Λουκ. 9:30.

[12] Μάρκ. 15:27. Λουκ. 23:32-33· 39:43. Ματθ. 27:38. Ιω. 19:18.

[13] Λουκ. 1:26-38.

[14] Ματθ. 28:1-7. Μάρκ. 16:1-8. Λουκ. 24:1-10. Ιω. 20:1-18.

[15] Ματθ. 2:1. Λουκ. 2:1-7.

[16] Μάρκ. 15:46. Ματθ. 27:60.

[17] Λουκ. 2:7.

[18] Ματθ. 27:59. Μάρκ. 15:46. Λουκ. 23:53. Ιω. 19:40.

[19] Ματθ. 2:11.

[20] Ιω. 19:39.

[21] Ματθ. 1:16.

[22] Ιω. 19:38. Ματθ.27:57-58. Μάρκ. 15:42-45. Λουκ. 23:50-53.

[23] Λουκ. 2:7, 12, 16.

[24] Λουκ. 2:8-11.

[25] Ματθ. 28:16-20. Μάρκ. 16:12-14. Λουκ. 24:12-53. Ιω. 20:19-29.

[26] Λουκ. 1:28.

[27] Ησ. 9:6.

[28] Ματθ. 28:9.

[29] Λουκ. 2:22-39.

[30] Πράξ. 1:3.

[31] Πρβλ. Εξ. 26:31-34. Εβρ. 9:3.

[32] Πρβλ. Κολ. 1:18.

[33] Δαν. 7:9.

[34] Ματθ. 27:66.

[35] Πρβλ. Ματθ. 27:57-58. Μάρκ. 15:42-43. Λουκ. 23:50-52. Ιω. 19:38.

[36] Πρβλ. Ματθ. 13:45-46.

[37] Μαλαχ. 4:2.

[38] Πρβλ. Ματθ. 27:57. Ιω 19:38-39. Ιω. 3:1-2.

[39] Ματθ. 27:45, 51-52. Μάρκ. 15:33, 38. Λουκ. 23:44-45.

[40] Ματθ. 8:20. Λουκ. 9:58.

[41] Ματθ. 2:13-15.

[42] Πρβλ. Β΄ Κορ. 6:10.

[43] Ματθ. 3:13-17. Μάρκ. 1:9-11. Λουκ. 3:21-22.

[44] Ματθ. 26:14-16, 46-50. Μάρκ. 14:10-11. Λουκ. 22:3-6, 47-48. Ιω. 6:70-71.

[45] Ματθ. 26:56. Μάρκ. 14:50. Ιω. 16:32.

[46] Ιω. 18:22.

[47] Ματθ. 26:59-60. Μάρκ. 14:55-59.

[48] Πρβλ. Γαλ. 5:1. Εβρ. 2:15.

[49] Ματθ. 27:34, 48. Μάρκ. 15:36. Λουκ. 23:36. Ιω. 19:29.

[50] Ματθ. 26:56. Μάρκ. 14:50.

[51] Δευτ. 21:23. Πράξ. 5:30· 10:39. Γαλ. 3:13.

[52] Ματθ. 27:58. Μάρκ. 15:45. Ιω. 19:38.

[53] Ματθ. 27:59-60. Μάρκ. 15:46. Λουκ. 23:53. Ιω. 19:38-42.

[54] Πρβλ. Ιω. 12:32.

[55] Πρβλ. Πράξ. 17:25.

[56] Ιω. 11:25.

[57] Πρβλ. Ζαχ. 3:8· 6:12. Ιερ. 23:5. Λουκ. 1:78.

[58] Μάρκ. 8:22-25.

[59] Μάρκ. 7:32-35.

[60] Ματθ. 12:9-13. Μάρκ.3:1-5. Λουκ. 6:6-10.

[61] Ματθ. 9:2-7. Μάρκ. 2:3-12. Λουκ. 5:17-25.

[62] Ιω. 5:8.

[63] Πρβλ. Ιω. 19:39-40.

[64] Φιλιπ. 2:7.

[65] Ιω. 19:34.

[66] Ματθ. 9:20-22. Μάρκ. 5:25-34. Λουκ. 8:43-48.

[67] Ιω. 1:9.

[68] Πρβλ. Γ΄ Βασιλ. 22:19. Λουκ. 2:13.

[69] Ιω. 11:35.

[70] Ιω. 11:43-44.

[71] Ιω. 20:24-29.

[72] Ιω. 1:9. Α΄ Ιω. 2:8.

[73] Πρβλ. Εφ. 1:22-23· 4:15. Κολ. 2:10.

[74] Πρβλ. Β΄ Βασ. 22:11. Δ΄ Βασ. 19:15. Α΄ Παραλ. 13:6. Ψαλμ. 79:2· 98:1. Ησ. 37:16. Ιεζ. 10:1, 18:22. Δαν. Ύμνος:31.

[75] Ησ. 6:2.

[76] Πρβλ. Εφ. 1:23· 4:10.

[77] Πρβλ. Κολ. 1:15.

[78] Πράξ. 10:42. Β΄ Τιμ. 4:8. Εβρ. 12:23. Ιακ. 4:12· 5:9.

[79] Ματθ. 27:27. Ιω. 18;28.

[80] Ιω. 1:4· 11:25· 14:6. Κολ. 3:4. Α΄ Ιω. 1:2· 5:12.

[81] Πρβλ. Εβρ. 2:9.

[82] Πρβλ. Ιω. 1:18.

[83] Πρβλ. Γ΄ Μακ. 6:18.

[84] Σοφ. Σολ. 16:13. Ησ. 38:10. Ματθ. 16:18.

[85] Πρβλ. Ψαλμ. 106:16.

[86] Ιω. 20:26.

[87] Πρβλ. Ματθ. 27:66.

- [88] Πρβλ. Ψαλμ. 87:5.
- [89] Πρβλ. Πράξ. 2:24.
- [90] Α΄ Πέτρ. 3:19· 4:16.
- [91] Πρβλ. Ματθ. 18:11. Λουκ. 15:4· 19:10.
- [92] Πρβλ. Ησ. 9;2· 42:7. Ματθ. 4:16. Λουκ. 1:79.
- [93] Πρβλ. Ησ. 61:1. Λουκ. 4:19.
- [94] Πρβλ. Πράξ. 2:24.
- [95] Πρβλ. Ρωμ. 5:10-11. Β΄ Κορ. 5:18-19.
- [96] Πρβλ. Ψαλμ. 67:7.
- [97] Πρβλ. Ησ. 25:8.
- [98] Γεν. 1:26-27· 2:7, 16· 5:1.
- [99] Γεν. 4:8.
- [100] Γεν. 4:2.
- [101] Γεν. 6:9 κ.ε.
- [102] Πρβλ. Γεν. 8:8-12.
- [103] Πρβλ. Γεν. 8:6-7.
- [104] Γεν. 22:1-19.
- [105] Ο.π.
- [106] Γεν. 37:34-35.
- [107] Γεν. 39:20.
- [108] Γεν. 41:39-46.

[109] Εξ. 2:3-6.

[110] Δαν. 6:16· Βήλ.:31.

[111] Ιερ. 45:6.

[112] Ιων. 2:1.

[113] Ματθ. 12:38-40· 16:4. Λουκ. 11:29-30.

[114] Β΄ Βασ. 7:12-16. Ησ. 9:6-7. Ψαλμ. 131:11. Ματθ. 1:1. Λουκ. 1:32-33, 69. Πράξ. 2:29-30· 13:22-23. Ρωμ. 1:3-4. Β΄ Τιμ. 2:8. Αποκ. 22:16.

[115] Πρβλ. Λουκ. 1:24, 41.

[116] Πρβλ. Ματθ. 11:9-11. Λουκ. 7:26-28.

[117] Ματθ. 14:3-11. Μάρκ. 6:17-28. Λουκ. 3:19-20· 9:9.

[118] Πρβλ. Ρωμ. 5:12-14.

[119] Πρβλ. Ιων. 2:3.

[120] Ψαλμ. 129:1-2.

[121] Ψαλμ. 79:4.

[122] Ψαλμ. 79:2.

[123] Ψαλμ. 79:3.

[124] Ψαλμ. 78:8.

[125] Πρβλ. Ψαλμ. 85:13.

[126] Πρβλ. Ψαλμ. 29:4.

[127] Πρβλ. Ψαλμ. 15:10. Πράξ. 2:27.

[128] Ιων. 2:7. Πρβλ. Ψαλμ. 102:4.

[129] Πρβλ. Ησ. 9:2· 42:7. Ματθ. 4:16. Λουκ. 1:79.

[130] Α΄ Πετρ. 3:19-20· 4:6.

[131] Ιω. 10:7, 9.

[132] Πρβλ. Ψαλμ. 106:16. Θρ. Ιερ. 2:9.

[133] Πρβλ. Γεν. 49:24. Ψαλμ. 75:4.

[134] Εφ. 2:14.

(Άγιος Επιφάνιος Κύπρου, Λόγος εις την Θεόσωμον Ταφήν του Κυρίου, Γ΄ έκδ., Ιερά Μονή Παρακλήτου, Ωρωπός, 2007)

(Πηγή ψηφ. κειμένου: agiosthomas.gr)